

Usavršavanje osoblja od pripreme planova do primjene znanja

Izveštaj za područje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u okviru programa Erasmus+

Sadržaj

Uvod	2
Metodologija	3
Priprema planova usavršavanja	4
Usavršavanje zaposlenika u odnosu na razvojne ciljeve ustanove i osobne potrebe	7
Rezultati sudjelovanja u projektu mobilnosti	10
Prijenos znanja na kolektiv i u rad s učenicima	11
Zaključak	16
Dodatak 1. Upitnik/pitanja za intervju	18

Izveštaj pripremila: Đurđica Degač

Istraživački tim: Filip Gašparović, Ines Kovač, Đurđica Degač

U Zagrebu, 14. svibnja 2020. godine

Uvod

Organizacije i ustanove koje provode projekte mobilnosti u okviru programa Erasmus+ za strukovno obrazovanje i osposobljavanje financiranjem mogu osigurati, uz mobilnost učenika, mobilnost osoblja koje ima priliku sudjelovati u aktivnostima profesionalnog usavršavanja u drugim europskim državama. Osoblje može sudjelovati u aktivnostima osposobljavanja kao što su aktivnosti promatranja rada i aktivnosti poučavanja. S obzirom na to da su korisničke ustanove u najvećoj mjeri srednje strukovne škole, osobe koje sudjeluju u aktivnostima usavršavanja najvećim su dijelom nastavnici strukovnih predmeta. Temeljem informacija i uvida dobivenih od Odjela za strukovno obrazovanje i osposobljavanje pri Agenciji za mobilnost i programe Europske unije, a koji počivaju na iskustvima evaluacije projektnih prijava, završnih izvješća o provedbi projekata te provedenih radionica i drugih događanja, pokazuje se kako postoje poteškoće u pripremi planova usavršavanja. Iz informacija u završnim izvješćima nije vidljivo kako će se stečena znanja primijeniti u nastavi i radu škole, a također se pokazalo da može postojati diskrepancija između potreba i osobnih interesa nastavnika i aktivnosti usavršavanja koje bi bile usklađene s razvojnim ciljevima škole.

Odjel za koordinaciju i osiguranje kvalitete programa Erasmus+ pri Agenciji za mobilnost i programe Europske unije proveo je kvalitativno istraživanje pomoću upitnika s otvorenim pitanjima za sudionike mobilnosti te metodom intervjua s predstavnicima srednjih strukovnih škola koje provode projekte mobilnosti u okviru programa Erasmus+. U istraživanju se nastojalo ispitati na koji način nastavnici i drugi zaposlenici pripremaju svoje planove usavršavanja te na koje su poteškoće naišli, nastoje li uskladiti usavršavanja s razvojnim ciljevima ustanove te odgovaraju li usavršavanja u okviru programa Erasmus+ njihovim potrebama. Dodatno, nastojalo se ispitati kako su nakon usavršavanja prenijeli stečena znanja i vještine na kolektiv i u rad s učenicima te jesu li u tom procesu naišli na prepreke. Cilj istraživanja je dobiti bolji uvid u procese pripreme planova usavršavanja i prijenosa stečenih znanja. Svrha istraživanja je poboljšanje implementacije programa Erasmus+ u Hrvatskoj u okviru projekata mobilnosti za područje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

U izvještaju imenice u muškom rodu označavaju oba spola.

Metodologija

Istraživanje je provedeno u dvije faze. U prvoj fazi sudionicima mobilnosti u projektima mobilnosti u okviru programa Erasmus+ za područje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja ugovorenim od 2016. do 2018. godine poslan je upitnik sa sedam otvorenih pitanja. U uzorak su uključene sve mobilnosti realizirane prije 2019. godine. U tu svrhu 138 sudionika mobilnosti zaprimilo je poziv na ispunjavanje upitnika, od čega je upitnik ispunilo 45 osoba (32,6%). Podaci su prikupljeni u razdoblju od 21. listopada do 12. studenoga 2019. godine s jednim podsjetnikom. Druga faza istraživanja provedena je neposredno nakon prve faze istraživanja te nakon prve faze kodiranja dobivenih odgovora, pri čemu su provedena tri polustrukturirana intervjua s predstavnicima srednjih strukovnih škola koje provode projekte mobilnosti u okviru programa Erasmus+ u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Intervjui su provedeni s ciljem nadopune informacija dobivenih u prvoj fazi te su se s metodološke strane u istraživanju istraživači vodili opuštenijim pristupom.

Prilikom organizacije i provedbe istraživanja osigurani su visoki etički standardi. Svi sudionici koji su zamoljeni da ispune upitnik kontaktirani su direktno na elektroničku adresu navedenu u završenom izvješću nakon mobilnosti te im je poslana poveznica na upitnik. Sudionici su u poslanoj poruci te u uvodnoj poruci koja prethodi upitniku obaviješteni o temi istraživanja te zaštititi osobnih podataka pri čemu im se jamčila anonimnost. U svrhu provedbe intervjua, članovi istraživačkog tima iz Odjela za koordinaciju i osiguranje kvalitete programa Erasmus+ kontaktirali su strukovne škole direktno pismenim putem prilikom čega su predstavnici također unaprijed obaviješteni o temi i zaštititi osobnih podataka. S obzirom na to da je riječ o intervjuu, sudionicima se ne može jamčiti anonimnost, ali se iz pozicije Agencije za mobilnost i programe Europske unije jamči povjerljivost osobnih podataka. U izvještaju se nisu navodila osobna imena, nazivi organizacija i ustanova te specifične informacije putem kojih bi ih se moglo identificirati. Sudionici su obaviješteni o provedbi intervjua i načinima na koje će se osigurati zaštita njihovih podataka i u izjavi o suglasnosti koju su potpisali.

Protokol za provedbu intervjua pripremljen je prema pitanjima koja korespondiraju pitanjima u upitniku (vidi Dodatak 1.). Intervjui su provedeni u ugodnoj atmosferi u školama. Dva od tri intervjua za koje je dobivena suglasnost sudionika su snimana. Zvučni zapisi nisu cjelovito transkribirani, već su izrađene bilješke s detaljnim informacijama. Otvoreni odgovori sudionika u upitniku, kao i odgovori koje su pružili sudionici tijekom intervjua kodirani su i analizirani uz pomoć programa za analizu kvalitativnih podataka MAXQDA. Tematsko kodiranje provedeno je prema ključnim pitanjima.

Priprema planova usavršavanja

Definiranje planova usavršavanja tako da je usavršavanje usklađeno s razvojnim ciljevima ustanove podrazumijeva kvalitetnu komunikaciju i proces definiranja potreba i interesa unutar ustanove, ali i usklađivanje s partnerskom organizacijom. Proces definiranja i usuglašavanja planova razlikuje se po ustanovama. Premda se iskustva razlikuju, svi su sudionici u proces u određenoj mjeri uključili koordinatora projekta u okviru kojeg su sudjelovali na mobilnosti. Određeni sudionici su planove za svoje usavršavanje samostalno izradili pri čemu su se vodili primarno vlastitim interesima i potrebama, ali uz konzultacije s projektnim koordinatom kako bi se osigurala usklađenost s ciljevima projekta:

Moj plan usavršavanja sam uglavnom radio sam, jer smatram da sam mogu najbolje procijeniti u kojem smjeru želim razvijati svoju karijeru te koja znanja želim nadograditi. Ipak, povremeno sam konzultirao projektnog koordinatora za moju ustanovu kako bismo maksimalno uskladili moje želje s mogućnostima i fokusirali se na one aspekte koji su kompatibilni s Erasmus+ projektom.

Sudionik mobilnosti

Prema iskazima sudionika možemo razlikovati nekoliko pristupa u formulaciji planova usavršavanja. U slučaju da planovi nisu definirani samostalno, oni su bili definirani na razini ustanove, odnosno škole ili u suradnji s drugim zaposlenicima škole, u suradnji s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika¹ te u suradnji s partnerima. Dijeljeno je iskustvo sudionika da je plan usavršavanja bio definiran u okviru škole, uključujući veći ili manji tim zaposlenika u procesu odlučivanja. U proces su mogle biti uključene i partnerske organizacije te organizacije koje obavljaju ulogu posrednika, a što bi predstavljao kombinirani model što podrazumijeva dogovor u školi i s pružateljem usluge. U tom slučaju, sudionici bi unutar škole dogovorili usavršavanja ili barem potrebe i prioritete s kojima bi se obratili partnerima ili organizaciji koja obavlja ulogu posrednika kako bi usuglasili plan usavršavanja:

Planovi usavršavanja formulirani su najprije unutar škole prema strategiji razvoja i potrebama škole i tržišta rada, a zatim su dogovoreni s partnerom na način da su se najprije partneru prenijele potrebe, na temelju čega je partner dao svoj prijedlog plana usavršavanja. Na temelju prijedloga od strane partnera, zajedničkim dogovaranjem putem maila formulirao se konačni plan usavršavanja.

Sudionik mobilnosti

Priprema plana usavršavanja unutar ili na razini škole u suradnji s drugim zaposlenicima može poprimiti različite oblike. Škole koje provode projekte mogu imati različite pristupe u provedbi konzultacija o usavršavanjima. Škole se mogu voditi *top-down* pristupom koji odgovara tome da projektni tim ponudi moguća usavršavanja zaposlenicima u skladu s projektom. Prema navodima sudionika, u tom slučaju projektni tim čine ravnatelj, projektni koordinatore te određeni nastavnici ili stručni suradnici koji planiraju, pripremaju i provode projekt, a u okviru tog procesa raspravljaju o potrebama za usavršavanjem u skladu s ciljevima projekta i razvojem škole te naposljetku donose odluku o prioritetima za usavršavanje. Drugi

¹ Organizacija koja obavlja ulogu posrednika u ovom izvještaju prikazana je zasebno u odnosu na ostale partnerske organizacije, premda u projektnoj prijavi korisnici organizaciju koja obavlja uloge posrednika navode kao partnera, kao i ostale organizacije i ustanove u projektu. Prema definiciji iz [Vodiča kroz program Erasmus+](#) organizacija koja obavlja ulogu posrednika je organizacija koje je aktivna na tržištu rada ili u područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih koja nije organizacija pošiljateljica, no posjeduje stručno znanje koje joj omogućava da pružateljima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji su pošiljatelji pomaže u vezi s administrativnim postupcima, praktičnim aranžmanima, usklađivanjem profila naučnika/učenika s potrebama poduzeća u slučaju stručne prakse te zajedničkim pripremanjem sudionika. Navedene organizacije u projektnoj prijavi navode se kao partneri te one prilikom implementacije projekta obavljaju ulogu posrednika između korisnika i mjesta na kojima se obavlja usavršavanje ili praksa.

pristup je *bottom-up* u kojem nastavnici sami izražavaju interese i potrebe vezane uz usavršavanja pismenim ili usmenim putem, a iskazane želje i potrebe se potom usuglašavaju s projektom. U nekim školama mobilnosti se potvrđuju na sjednicama nastavničkog vijeća, na kojima se isto tako mogu utvrđivati potrebe za usavršavanjem. Škole se razlikuju i u rigoroznosti procedure i odabira potencijalnih sudionika mobilnosti, primjerice neke škole sva pitanja rješavaju razgovorom, neke provode analizu potreba i interesa pismenim putem, a neke provode natječaje. Navedeno isto ovisi i o interesu samih zaposlenika za sudjelovanje, tako da u slučaju manjeg interesa od osiguranog broja usavršavanja, projektni tim mora dodatno potaknuti nastavnike na sudjelovanje što primjerice za njih u praksi znači zamoliti nastavnika da ode na mobilnost.

Sudionici navode da su se vezano uz potrebe za usavršavanjem mogli konzultirati ili morali konzultirati s nekom od sljedećih instanci: koordinatorom projekta, ravnateljem, stručnim vijećem (aktivom) ili njegovim voditeljem, nastavničkim vijećem, stručnim suradnicima ili kolegama s iskustvom mobilnosti. U procesu konzultacija o potrebama nastavnika posebno se bitnim ističe stručno vijeće (aktiv), odnosno nastavnici zaduženi za predavanje stručnih predmeta profila sukladnog nastavniku koji odlazi na usavršavanje. Prilikom definiranja plana usavršavanja, pokazuje se da je vrlo važno konzultirati se s nastavnicima koji će nova znanja i vještine također moći posrednim putem steći te potom prenijeti učenicima. Usavršavanja nastavnika tako nisu isključivo iskaz individualnih želja i potreba, već i iskaz potreba i drugih nastavnika stručnih predmeta.

Partnerska organizacija

U proces pripreme planova usavršavanja mogla je biti uključena i partnerska organizacija. Primjerice, potrebe i okvirni planovi usavršavanja mogu se definirati unutar škole, a potom se u suradnji s partnerima razmotri što im sve mogu pružiti, odnosno koje su mogućnosti realizacije predloženih usavršavanja. Nakon toga slijedi priprema konačnog plana. U proces mogu biti uključeni projektni koordinatori s obje strane, kao i nastavnici koji sudjeluju u provedbi usavršavanja. Prema riječima sudionika, reciprocitet u suradnji između škola izrazito je važan za kvalitetno usavršavanje nastavnika i stručnu praksu učenika. Primjerice, određene se poteškoće mogu pojaviti u slučaju da škola iz Hrvatske dogovori suradnju sa školom iz druge države, pri čemu obje prijave projekt, a financiranje osigura samo škola iz Hrvatske. Tada zaposlenici iz partnerske škole gube motivaciju za sudjelovanje u projektu te za provedbu aktivnosti vezanih uz stručno usavršavanje nastavnika, ali i učenika. Reciprocitet je izrazito bitan za motivaciju partnerskih organizacija te u slučaju da nije osiguran, kvaliteta usavršavanja i suradnje škola može biti značajno niža. Jedan sudionik ističe kako se „osjećate kao teret“ ako partnerski odnos nije u potpunosti osiguran. Školama nije jednostavno pronaći partnere koji će im osigurati usavršavanje za sve potrebe koje imaju, a isto tako nije im jednostavno ni biti organizacija primatelj ako reciprocitet nije osiguran:

Nije baš lako naći partnerske ustanove u drugim zemljama gdje se može obaviti ta određena vrsta stručnog usavršavanja. Mi smo pod točkama naveli nekih 7, 8, 9 područja koja su nam interesantna i onda smo im to poslali, onda su nam oni povratno vratili dva ili tri koja stvarno mogu osigurati.

Nije baš lako naći partnere koji su vas voljni primiti i to osigurati. Nije baš da vam se svi nude i jedva čekaju da dođete... Mi smo tu pružatelji usluge, mi primamo kao škola za ništa. Mi radimo iz usluge jer očekujemo da ćemo mi doći tamo i da nama to netko osigura. To vam je sve neka obveza. Tu sad s ljudima morate biti, morate osigurati... To je dosta posla kako bi se reklo za ništa, ali mi to radimo jer očekujemo da kad ćemo tamo ići ja ili moji kolege ili naši učenici da će nam ta partnerska ustanova isto to odraditi pa onda usluga za uslugu.

Projektni koordinator

Dodatan problem koji se pojavljuje u kvaliteti usavršavanja jest i dovoljno dobro poznavanje stranog jezika. Zaposlenici organizacije primateljice, kao i sudionik mobilnosti moraju dovoljno dobro poznavati strani jezik koji će se koristiti tijekom mobilnosti kako bi jedan od preduvjeta kvalitetnog usavršavanja bio osiguran.

Organizacija koja obavlja ulogu posrednika

Planovi usavršavanja nastavnika, ali i stručne prakse učenika mogu se dogovoriti i u suradnji s organizacijom koja obavlja ulogu posrednika. U razgovorima s predstavnicima iskusnih škola korisnika pokazalo se kako su one surađivale te kako i dalje surađuju s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika, osobito ako se uz stručno usavršavanje nastavnika paralelno provodi i stručna praksa učenika. Proces iz pozicije jedne škole izgleda tako da se nakon provedbe internog natječaja u školi i dogovora što bi bilo najkorisnije za školu i učenike kontaktira organizacija koja obavlja ulogu posrednika s opisom što škola i sudionik traže od usavršavanja. Provedeni interni natječaj rezultira odlukom o prioritetima za programe usavršavanja. Potom organizacija predloži poduzeća ili pruži plan usavršavanja sukladno prijedlozima, željama i interesima. Proces usuglašavanja traje dok se ne postigne dogovor koji zadovoljava potrebe škole, tako da je iz iskustava škola gotovo uvijek potrebno korigirati planove koje formulira organizacija koja obavlja ulogu posrednika. Dakle, prema iskazima sudionika navedene organizacije ne pružaju paket koji je zadan i koji se ne može mijenjati, već škole mogu definirati što im je potrebno, odnosno koje usluge traže.

Školama je jednostavnije u projekt uključiti organizacije koje obavljaju ulogu posrednika posebno ako su neiskusne, odnosno prvi put prijavljuju i provode projekt ili nemaju dovoljno široku mrežu partnera ili partnera u određenoj državi te informacije o tome koje ustanove i organizacije bi im mogle biti adekvatne za odlazak na mobilnost. Škole mogu surađivati s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika u slučaju kada im je potrebna veća logistička potpora i pomoć, odnosno kada na mobilnost odlaze i učenici. Iz perspektive nekih sudionika tu je riječ o pojednostavljenju procesa pri čemu se opterećenje i briga za organizacijski aspekt mobilnosti transferira sa škole na organizaciju koja obavlja ulogu posrednika što nastavnicima olakšava provedbu drugih aktivnosti. Predstavnik jedne škole ističe kako s financijske strane za njih nije bilo velike razlike u troškovima koje bi inače imali, jer organizacija koja obavlja ulogu posrednika može dobiti popuste, koje škola samostalno ne može osigurati.² Projektni koordinator navodi kakva je suradnja s navedenim organizacijama kad je riječ o mobilnostima u države u kojima nemaju partnere ni kontakte:

Ne znate nikog, ne znate nijednu školu, ne znate nijednu kompaniju, nijednu tvrtku. Jednostavno ne možete ući, nemate kome pokucati na vrata i reći „dobar dan, došlo bi dva nastavnika na stručno usavršavanje“ ili „došlo bi četiri učenika na stručnu praksu“. Jednostavno nemate ulaz. (...) ta organizacija koja je super tvrtka, ona je organizacijski puno odradila za nas. Znači, nije vam isto da vam netko sve organizira pa dočeka s kombijima na aerodromu pa vam osigura hotel po povoljnoj cijeni, osigura vam da će učenike ili vas ako je tvrtka udaljena iz hotela voziti svaki dan do tvrtke i vratiti vas natrag. Jasno, oni su uzeli neki određeni novac za svoju uslugu, ali to više vrijedi nego da si sve sami... ne bi uopće mogli niti odraditi sve to.

² Premda je tu riječ o pozitivnim iskustvima škola s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika, moguća su i negativna iskustva korisnika. Intervjui koji su provedeni u okviru ovog istraživanja provedeni su sa školama s dugogodišnjim iskustvom provedbe projekata te je opravdano za pretpostaviti da njihovo veće iskustvo u provedbi projekata i ojačani kapaciteti ustanove mogu imati određeni utjecaj i na njihovu procjenu i suradnju s organizacijom koja obavlja ulogu posrednika. U okviru praćenja provedbe projekata zamijećena su i od strane korisnika istaknuta i određena negativna iskustva koja mogu u manjoj ili većoj mjeri otežati provedbu projekta i projektnih aktivnosti, a tiču se cijene i kvalitete usluga i suradnje.

Ponekad škole nakon što steknu određeno iskustvo u provedbi projekata i umreže se prestaju surađivati s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika te počnu direktno surađivati s partnerima. Organizacije koje obavljaju ulogu posrednika školama pomažu tako što nadomještaju određene kapacitete i znanja koje škola nema na početku provedbe Erasmus+ projekata, ako je riječ o suradnji s državama u kojima škola teško može pronaći partnera ili je riječ o mobilnosti učenika.

Iskustva s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika mogu biti i pozitivna i negativna, ovisno o kvaliteti usluge koje nude. S obzirom na to da one djeluju na tržištu, njihova je kvaliteta usluge promjenjiva, tako da je moguće da su škole počele surađivati s organizacijom koja obavlja ulogu posrednika, ali da su potom odustale zbog značajnog smanjenja u kvaliteti što povezuju s komercijalizacijom područja. Kao što je već istaknuto, prednost surađivanja s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika i iskusni korisnici vide kad je riječ o organizaciji mobilnosti učenika.

Usavršavanje zaposlenika u odnosu na razvojne ciljeve ustanove i osobne potrebe

Usklađenost s razvojnim ciljevima ustanove

Usavršavanje zaposlenika koje je povezano s razvojnim ciljevima ustanove može doprinijeti razvoju ustanove i poboljšanju kvalitete njezina rada. Sudionici su uglavnom navodili kako je njihova mobilnost adekvatno povezana i usklađena s razvojnim ciljevima ustanove. U slučaju kada mobilnost nije bila usklađena s razvojnim ciljevima ustanove tada je ona bila rezultat isključivo osobnih interesa. Škole donose strategije razvoja koje se odnose na internacionalizaciju te na sudjelovanje u projektima kojima se ona potiče. Neke škole koje aktivno provode projekte mobilnosti imaju i Erasmus+ povelju za mobilnost u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u sklopu koje su izraženi dugoročni planovi škole vezano uz strateške ciljeve i projekte mobilnosti. Škole se oslanjaju na strateške dokumente u kojima su definirani ciljevi sudjelovanja u programu Erasmus+. Prema informacijama dobivenim tijekom razgovora, škole planiraju sve mobilnosti tako da budu u skladu sa strateškim okvirom razvoja škole, a isto vrijedi i za provedbu projekata:

S obzirom na čitav niz projekata koji su se proveli ranije (ne samo u okviru Erasmus+) te na temelju dugoročnog plana razvoja od strane ravnatelja i školskog odbora, nije bilo dileme da će ovakvi projekti biti korisni ne samo za učenike, nego i za njihove nastavnike te konačno privredu u kojoj će se jednoga dana zaposliti učenici.

Sudionik mobilnosti

Sudionici navode kako se na mobilnost i na provedbu projekata odlučuju kako bi učili od drugih ustanova i organizacija. To podrazumijeva i razmjenu dobre prakse, znanja, tehnologije, iskustava i načina rješavanja problema s kojima se obje ustanove susreću, a implementacijom promjena u matičnoj ustanovi posljedično se dovodi do njezinog razvoja:

Prilikom pripreme plana usavršavanja razvojni ciljevi naše škole bili su prioritet. Jedan od ciljeva usavršavanja je bio upoznati se s rješenjima kojima je škola domaćin odgovorila na pitanja koja muče i našu školu, kao i o primjeni njihovih pozitivnih primjera u planovima za razvoj naše škole.

Sudionik mobilnosti

Prema onome što su sudionici isticali, zaključujemo kako su razvojni ciljevi škole multidimenzionalni. Sudjelovanje općenito u programu Erasmus+ te u projektima mobilnosti odvija se s ciljem poboljšanja

nastavnog procesa uključujući i uvođenje novih predmeta i programa, s ciljem razvoja škole kao centra izvrsnosti ili kompetencija, umrežavanja i suradnje, povećanja ugleda i vidljivosti škole te povezivanja i usklađivanja s gospodarstvom. Usavršavanje poduzeto s ciljem poboljšanja nastavnog procesa može doprinijeti razvoju škole na više razina. Nastavnici mogu unaprijediti one dijelove nastavnog procesa za koje su sami odgovorni. Tada prenose nova znanja, vještine i (suvremene) tehnologije na učenike. Mogu se također implementirati i novi oblici praktičnog rada. Uz promjenu vlastitog rada, nastavnici mogu prenijeti stečena znanja na kolege te na upravu čime i na razini ustanove prepoznaju promjene. To se pokazuje osobito važnim u slučaju kada škola uvodi nove (eksperimentalne) programe i predmete, ili sa čijom provedbom tek započinje, pri čemu o kvaliteti usavršavanja manjeg broja nastavnika ovise i drugi nastavnici te škola:

Uklapanje mog usavršavanja u razvojne ciljeve moje ustanove je bila najvažnija stavka planiranja. Moja ustanova je provela nove programe obrazovanja sa novim predmetima koji dolaze na višim godinama obrazovanja. Plan mog usavršavanja sam podesio tako da u okviru Erasmus+ projekata stječem nove kompetencije i unapređujem postojeće u onim područjima koja će biti ključna za predavanje novih predmeta koje će učenici učiti za dvije godine od vremena realizacije projekta. Slučajno je ispalo da su to područja koja me i privatno izrazito interesiraju.

Sudionik mobilnosti

S obzirom na to da od ove školske godine naša škola ima dozvolu za izvođenje novog kurikulumu, odnosno ove godine obrazujemo učenike u još jednom zanimanju u području rada u kojem ja predajem, novostečena znanja su u skladu s razvojnim ciljevima škole. Upis učenika u ovo zanimanje je navedeno u razvojnom planu te je u skladu s time trebalo omogućiti i nastavnicima dodatno usavršavanje.

Sudionik mobilnosti

Provedba projekata mobilnosti omogućuje podizanje kvalitete rada tako što nastavnici unapređuju nastavu primjenom stečenih znanja, metoda, postupaka i tehnologije. Provedba projekata mobilnosti pa tako i usavršavanje nastavnika može biti temelj za razvoj novih i većih projekata i projektnih aktivnosti. Usavršavanje nastavnika doprinosi i podizanju kvalitete rada škola kako bi se one razvile u centre izvrsnosti ili regionalne centre kompetencija. Sudjelovanjem u projektima mobilnosti doprinosi se i cilju povećanja ugleda škole u lokalnom okruženju i šire. Sudionici smatraju kako se na taj način promovira i sama škola i županija, a što sa sobom donosi nove mogućnosti suradnje i internacionalizacije ustanove. Umrežavanjem i suradnjom s drugim europskim školama u okviru projekata omogućava se stvaranje kvalitetnih partnerstava i već spomenuta internacionalizacija škole, a što je iz razgovora sa sudionicima prepoznato kao vrlo važna stavka strateškog okvira razvoja škole. Dodatno, sudjelovanjem u projektima mobilnosti te u usavršavanjima omogućuje se povezivanje škole s gospodarskim subjektima u Europskoj uniji i ostalim zemljama koje mogu sudjelovati u projektima mobilnosti u programu Erasmus+ te usklađivanje s tržištem rada. Naglasak je pritom na razvoju kompetitivnosti i konkurentnosti učenika što se postiže tako da se usavršavanjem samih nastavnika i implementacijom naučenog dodatno pripremi učenike za tržište rada. Iz navedenog je razvidno kako se usavršavanjem nastavnika nastoje postići različiti razvojni ciljevi i dimenzije razvoja škole.

Usklađenost s profesionalnim i osobnim potrebama

Usavršavanje zaposlenika može biti usklađeno s postizanjem razvojnih ciljeva ustanove, no to ne znači da će usavršavanja na koja zaposlenici odlaze odgovarati njihovim potrebama na profesionalnoj i osobnoj razini. Prema dobivenim informacijama, aktivnosti u sklopu programa Erasmus+ uglavnom odgovaraju ili

u određenoj mjeri odgovaraju potrebama za usavršavanjem zaposlenika. Sudionici smatraju da s obzirom na to da je riječ o širokom spektru aktivnosti i širokom okviru programa, nastavnicima nije teško pronaći aktivnosti koje će odgovarati njima osobno ili njihovim kolegama:

Aktivnosti u sklopu Erasmus+ programa pružaju nam dosta široku paletu mogućnosti za usavršavanje, a što onda olakšava rad u učionici i čini nastavu zanimljivijom i meni i učenicima.

Sudionik mobilnosti

Određene strukovne škole sudjeluju u programu Erasmus+ u više sektorskih područja. Navedene škole uz aktivnosti promatranja rada i aktivnosti poučavanja u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, mogu provoditi projekte mobilnosti u području općeg odgoja i obrazovanja u okviru kojih osobe sudjeluju u strukturiranim tečajevima. Iz razgovora, kao i pismenih odgovora moglo se zaključiti kako određeni sudionici smatraju da su aktivnosti praćenja rada (*job shadowing*) kvalitetniji oblik učenja od strukturiranih tečajeva. Oni prijavljuju svoja iskustva i saznanja da su strukturirani tečajevi lošije kvalitete te da opis ponuđenog usavršavanja može ne odgovarati stvarnosti. Iako nastavnicima na profesionalnoj i osobnoj razini usavršavanja mogu odgovarati u većoj ili manjoj mjeri, ukazano je na poteškoće i prepreke koje se moraju riješiti prije, ali i nakon mobilnosti. Te poteškoće mogu negativno utjecati na donošenje odluke o usavršavanju i odlasku na mobilnost, ali i prijavi projekata mobilnosti. Kao što je i ranije istaknuto, školama je velika poteškoća pronaći partnere općenito, a posebno one koji provode obrazovne programe usklađene s njihovim potrebama, dodatno mora postojati interes za suradnju te posebno za aktivnosti u kojima bi trebali primiti nastavnike na aktivnosti praćenja rada. Iz pozicije nekih sudionika prisutno je viđenje da određene organizacije i ustanove u projekte nevoljko uključuju partnere iz istočne Europe i s Balkana. Ako su sudionici pronašli partnere, može se kao problem pokazati kvalitetan dogovor jer je za to potrebno uložiti dosta vremena i strpljenja. Nastavnicima može biti problem izdvojiti veću količinu vremena potrebnog za formuliranje adekvatnog usavršavanja, osobito ako ih u tome sprječava svakodnevni posao. U tim slučajevima teško je odvojiti vrijeme za temeljito ispitivanje mogućnosti i opcija usavršavanja. Nastavnicima proces pripreme plana usavršavanja i mobilnosti može biti izrazito težak i zbog drugih razloga. Oni navode da ako se samostalno žele izboriti za neke aktivnosti, tada imaju previše administracije ili im je pak teško pronaći nešto što ih u potpunosti zanima. Uz prepreke prije i tijekom izrade plana usavršavanja, nekim je nastavnicima zahtjevno izrađivati izvještaje te obavljati ostale diseminacijske aktivnosti nakon povratka. Navedene prepreke mogu otežati ili spriječiti nastavnike i druge sudionike u odlasku na usavršavanje.

Dodatno, sudionici koji su istaknuli da aktivnosti ne odgovaraju njihovim potrebama za usavršavanjem imali su lošija iskustva s mobilnošću, odnosno usavršavanje na kojem su bili nije ispunilo njihova očekivanja. S obzirom na to da dio sudionika nije ispunio upitnik te da na nekim mjestima odgovori sudionika nisu bili posve jasni i jednoznačni, nismo ih kvantificirali, već smo se zadržali isključivo na kvalitativnoj analizi kako bismo ispitali koji su razlozi zbog čega usavršavanja ne odgovaraju njihovim potrebama. U razgovoru sa sudionicima također je istaknuto kako širok spektar aktivnosti u programu odgovara njihovim potrebama, no da postoje prepreke. Potrebno je naglasiti kako je ovdje prisutna samo perspektiva sudionika mobilnosti te predstavnika škola u svojstvu ravnatelja ili projektnog koordinatora, no da nije zastupljena perspektiva nastavnika koji nisu sudjelovali na mobilnosti. Uputno bi bilo u budućnosti ispitati smatraju li oni da aktivnosti u sklopu programa Erasmus+ odgovaraju njihovim potrebama za usavršavanjem te koji su razlozi zbog kojih ne sudjeluju.

Rezultati sudjelovanja u projektima mobilnosti

Nastavnici vide kao posebno relevantne rezultate njihovog sudjelovanja i projekata na institucionalnoj razini (škola) te na individualnoj razini (nastavnici i učenici), ali i u okviru nastavnog procesa.

Sudionici su istaknuli kako je sudjelovanje škole u projektima mobilnosti doprinijelo povećanju njezine vidljivosti i reputacije, njezinoj prepoznatosti u lokalnoj zajednici i šire, a što je dovelo i do povećanja broja upisanih učenika u strukovna zanimanja koja provode. Kao rezultat sudjelovanja istaknut je i razvoj škole tako što su izrađeni novi strukovni programi, škola se razvija u smjeru regionalnog centra kompetencija, unaprjeđuje se projektni rad, a i projektiraju se nove radionice u školi. Na razini škole, ali i na razini sudionika mobilnosti kao posebno relevantan rezultat pokazuje se suradnja i umrežavanje s kolegama i s partnerskim ustanovama iz drugih zemalja. Sudjelovanje u projektima doprinosi i internacionalizaciji ustanove. Neki su nastavnici kao pozitivne rezultate istaknuli primjenu ECVET-a koji je uz Europass dokumente doprinio učenicima u dokazivanju stečenih iskustava prilikom traženja posla.

Iz perspektive nastavnika, njima je bilo osobito važno upoznati se s drugim obrazovnim sustavom, ali i usporediti hrvatski obrazovni sustav i način rada s obrazovnim sustavom u drugim državama Europske unije i ostalim zemljama koje mogu sudjelovati u projektima mobilnosti. To znači vidjeti kako se školuju učenici u drugim državama, usporediti obrazovne sustave po pitanju odnosa nastavnika i učenika, usporediti status nastavnika u društvu, usporediti opterećenje nastavnika po pitanju administracije, posebno ispitati kako funkcionira stručna praksa te praktična nastava u drugim državama. Usporedba s drugim obrazovnim sustavima kod nastavnika je mogla rezultirati pozitivnim ishodom tako da budu ohrabreni vlastitim načinom rada, ali mogla je i negativnim ishodom. Kao osobito važan rezultat nastavnicima je bilo i upoznavanje s radom partnerskih ustanova i organizacija, kako rada škola, tako i poduzeća. To je također rezultiralo usporedbom, ali i ohrabrenjem kada su uočili da su pristupi i praksa usklađeni, premda u određenim slučajevima u partnerskoj ustanovi postoje veći materijalni i tehnološki kapaciteti:

Bogate i dobro organizirane države imaju takve škole na radost i korist učenika i nastavnika. Za sada možemo zbog naše jako skromne opremljenosti škola i laboratorija samo primijeniti novost u metodologiji rada (veći naglasak na praktični dio kod trogodišnjih usmjerenja).

Sudionik mobilnosti

U stranim školama koje sam posjetila poljoprivredna nastava je povezanija s praktikumima, jer su tik do škole. Na taj način strukovni nastavnik može lakše planirati praktični dio nastave i vježbe od mene jer je moje školsko dobro 3,5 km daleko od škole. Čini se da strane škole koje sam posjetila malo napreduju u opremljenosti od naše i malo više savladavaju gradivo praktičnim radovima od nas. Što ne znači da mi to ne radimo. Dapače, u osnovi nam se način izvođenja nastave u poljoprivrednim strukovnim predmetima poklapa.

Sudionik mobilnosti

Vrlo važnim je istaknuto i stjecanje novih znanja i vještina te upoznavanje s primjerima dobre prakse, a to uključuje i upoznavanje s novim tehnologijama i opremom. Nastavnici su tijekom perioda mobilnosti posebno stekli nova saznanja iz struke, naučili su kako rukovati strojevima i alatima, kako ih održavati i izvoditi na njima praktične vježbe, važna su im bila i nova saznanja iz privatnih tvrtki i poduzeća o tome kako je organiziran rad, koji su novi računalni alati i tehnologije potrebne u svakodnevnom poslovanju. Nastavnici se na mobilnosti upoznaju s novim računalnim programima u području struke, a prednosti upoznavanja s novim programima, tehnologijama i tehničkim rješenjima ogleda se i u implementaciji istih u matičnoj ustanovi. Opremaju se i osuvremenjuju kabineti za laboratorijske vježbe i praktičnu nastavu za specifična zanimanja, primjenjuje se u praksi suvremena tehnologija, ali u skladu s potrebama i

moogućnostima škole. Važni rezultati za nastavnike su i upoznavanje s potrebama tržišta kao smjera za razvoj kompetencija učenika. Vrlo važno im je stjecanje znanja o tome koje se kompetencije, znanja i stavovi očekuju od učenika iz pozicije poslodavaca. Nastavnici koji su sudjelovali u projektima mobilnosti mogu postati motiviraniji i kreativniji, a može im se i povećati samopouzdanje u sebe i vlastiti rad nakon što vide pristupe u drugim ustanovama. Nastavnici razvijaju i poboljšavaju svoje komunikacijske vještine i znanje stranih jezika pri čemu su samouvjereniji u komunikaciji i govoru, a neke to dodatno potakne da i u vlastitom angažmanu upišu tečaj stranih jezika. Nastavnicima je korisno što se upoznaju sa stručnom terminologijom u strukovnom području na stranom jeziku.

U radu s učenicima nastavnici ističu prijenos znanja i nove oblike rada kao posebno relevantne rezultate. Nastavnici su primjerice implementirali oblike rada koji više počivaju na samostalnom i praktičnom radu i fokusirali su se više na samog učenika u radu. Neki su nastavnici razvili digitalne obrazovne materijale i s učenicima rade preko digitalnih platformi za prijenos znanja, odnosno online sustava za učenje (Loomen, Edutorij). Stečena znanja o tehnologijama uveli su u nastavu u obliku novih tehničkih rješenja i primjene suvremene tehnologije. Pristupi nastavnika također se mijenjaju tako da nastoje više prilagoditi nastavu učenicima kako bi ih motivirali, ali uz određena ograničenja:

Da bismo dobili motivirane učenike trebamo ih stalno gurati u nove njima interesantne problemske zadatke. Jedan od bitnijih uvjeta je princip „jedan učenik – jedan stroj“. Čekanjem na red za rad na stroju bitno se gubi motivacija. Za takav pristup bitna je logistika po pitanju materijalnih uvjeta, ali i organizacijska logistika unutar škole i naravno tijesnija suradnja strukovnih nastavnika.

Sudionik mobilnosti

Neki nastavnici bili su na usavršavanju kad i učenici na stručnoj praksi pa su istaknuli kao osobito važne rezultate stjecanje novih znanja kod učenika te njihovu veću motivaciju. Sudjelovanjem na mobilnosti učenici razvijaju interes za struku, veće im je samopouzdanje i svijest o mogućnostima, ali isto tako razvijaju kompetencije te postaju konkurentniji na tržištu rada. Neki od učenika nastavljaju obrazovanje u državi, odnosno gradovima u kojima su proveli razdoblje mobilnosti. Nastavnici su istaknuli kao vrlo pozitivan rezultat i potporu učenika i roditelja koji su sudjelovali u projektu.

S druge strane, neki nastavnici su imali negativna iskustva pri čemu su istaknuli da nisu primijenili nova znanja zbog nerazumijevanja kadra za promjenama, mogli su također imati veća očekivanja od partnerske organizacije i ostati razočarani, a isto tako zbog ograničenja u regulativi smatraju da određena rješenja ne mogu implementirati.

Prijenos znanja na kolektiv i u rad s učenicima

Prijenos stečenih znanja na kolektiv

S obzirom na usklađenost usavršavanja s razvojnim ciljevima škole, za postizanje većeg učinka važno je da ono ne ostane individualan čin, već da se stečena znanja prenesu na druge zaposlenike ustanove. Nastavnici koji su sudjelovali na usavršavanju u okviru programa Erasmus+ tako su svoja iskustva i znanja prenijeli drugim kolegama na sjednicama nastavničkog vijeća, na sastancima stručnog vijeća (aktiva) te u komunikaciji s kolegama i kolegicama iz područja, vijeću roditelja i učenika, ali i na razini stručnih vijeća (aktiva) iznad razine same škole (primjerice županijski, međužupanijski). Nastavnici su svoja znanja i iskustva prenijeli drugim kolegama u obliku prezentacija (primjerice prezentacije izgrađenih učila ili primjene didaktičkih rješenja), kratkih predavanja, demonstracija, radionica i razgovora s kolegama. U razgovoru s kolegama pružili su sugestije što bi se moglo promijeniti, odnosno što dodati u planove i

programe te kako učenike zainteresirati za nastavu. Sudionici na sjednicama nastavničkih vijeća prenose informacije o obavljenim aktivnostima tijekom mobilnosti i rezultatima koji su proizašli, no taj način prijenosa informacija rezerviran je za općenito prikazivanje rezultata. Na sjednicama nastavničkih vijeća nastavnici ne ulaze u specifičnosti struke i nastave, jer nije svima jednako relevantno:

Znanja stečena tijekom mobilnosti na kolektiv sam prenijela putem prezentacije na nastavničkom vijeću za sve nastavnike s naglaskom na strukovno obrazovanje općenito, a u okviru stručnog školskog aktiva nova znanja iz područja struke prenijela sam kolegama u aktivu kroz prezentacije i stručna predavanja na školskim i međuzupanijskim stručnim skupovima.

Sudionik mobilnosti

Svoja novostečena iskustva sam prenio uglavnom kolegama iz stručnog vijeća na sastancima užeg osoblja, a neke opće dijelove („turistički dio“) i ostalim kolegama na nastavničkom vijeću.

Sudionik mobilnosti

Na sastancima stručnih vijeća, kao i u razgovoru s nastavnicima iz područja uže struke prijenos informacija i znanja je detaljniji. U tu svrhu nastavnici su prosljeđivali nastavne materijale, detaljno razgovarali s drugim kolegama o tome kako najbolje iskoristiti prikupljene materijale i informacije, pojedinačno su razgovarali s kolegama i davali savjete i u svakodnevnom radu pružili primjere ili ideje za poboljšanje koje su stekli usavršavanjem. Primjerice, jedan nastavnik ističe kako je nakon usavršavanja održao radionicu iz programskog jezika na stručnom vijeću nastavnika informatike. U određenim slučajevima sudionici mobilnosti prenose informacije o usavršavanju i vijeću roditelja te vijeću učenika putem sažetka. Nastavnici su prenosili znanja i drugim nastavnicima iz istog odgojno-obrazovnog područja na razini međuzupanijskog i županijskog stručnog vijeća. Dakle, prijenos znanja nije ograničen samo na kolege iz matične ustanove već i na druge kolege koji djeluju u okviru istog obrazovnog područja. U svrhu prijenosa znanja tada se održavaju stručna predavanja i prezentacije te prikazivanje rezultata usavršavanja.

Oni koji nisu prenijeli znanja na kolektiv navode kako je razlog za to nezainteresiranost kolega ili je pak iz pozicije sudionika mobilnosti prisutna percepcija kako u nekim slučajevima novih primjenjivih spoznaja nije bilo pa su samo uspoređeni pristupi država u obrazovanju u tom području.

Prijenos znanja u rad s učenicima

Uz prijenos stečenih znanja i iskustava na kolektiv, osobito se važnim pokazuje pitanje kako su ta ista znanja i iskustva prenesena u rad s učenicima. Nastavnici ukazuju na općenito pozitivne promjene u nastavi, odnosno predmetu za kojeg su zaduženi kao i osmišljanje novih načina rada s učenicima. Oni mijenjaju način svog rada u predmetu kojeg predaju, mijenjaju stručnu praksu, integriraju promjene u obliku dodatnih aktivnosti, ali i kreiraju nove predmete u kojima učenicima prenose stečena znanja i iskustva. Nastavnici to čine u odnosu na određena ograničenja kao što su to materijalne, organizacijske i financijske mogućnosti škole, vremenska ograničenja te u skladu s procijenjenim interesima i sposobnostima učenika. U razgovoru s projektnim koordinatorom i sudionikom mobilnosti, pokazalo se kako je određene metode moguće primijeniti u praksi djelomično, ali da i to ima svoje prednosti. Ukazuje kako nije moguće u potpunosti preslikati sve ono što su vidjeli u partnerskoj ustanovi, već samo dijelove, ali da je korak naprijed što omogućuju učenicima da jednom ili dvaput u polugodištu vide nove elemente koje ranije nisu vidjeli. Mobilnost nastavnika korisna je iako se neće sve metode odmah prenijeti u rad s učenicima te ona iz

perspektive korisnika ukazuje na dugoročni cilj kojemu škola treba težiti. U tom kontekstu izrazito je važno prenijeti kolegama iz stručnog vijeća (aktiva) nova saznanja koja će i oni primjenjivati u svom radu.

Premda postoje određena ograničenja, nastavnici ukazuju kako su implementirali nove sadržaje, načine i metode rada s učenicima temeljem iskustva mobilnosti. Nastavnici su počeli koristiti nove pristupe i sadržaje u predmetima koje predaju što znači da su proširili postojeće i uveli nove stručne teme s novim metodama i tehnikama poučavanja. Spoznaje i znanja s mobilnosti nastojali su integrirati u ishode učenja. U nekim su školama izgrađena nova učila za učenike, nabavljena je nova oprema ili je pak izgrađena učionica-radionica temeljem iskustava sudjelovanja u projektima:

Za odgovoriti na ovo pitanje trebao bi mi cijeli dan jer rad u učionicama-radionicama struke je toliko kompleksan i to je u biti cijeli novi sustav koji smo uspješno uveli i još uvodimo u našu školu. Tu spada stvaranje zbirke vježbi, projektiranje i izgradnja cijelih učionica, osmišljavanje posebnog načina rada, a sve se temelji i na iskustvima stečenih na Erasmus+-u.

Sudionik mobilnosti

To isto znači da su nastavnici mogli primijeniti nove (suvremene) tehnologije u radu s kojima su se upoznali tijekom usavršavanja (npr. rad u novim programima za grafičko uređivanje ili programskom jeziku). Korištenje i vježba učenika na novoj opremi ili u novim programima može doprinijeti povećanju njihove konkurentnosti na tržištu rada. Nastavnici mogu mijenjati nastavu tako da se rad s učenicima temelji više na izvođenju projektne, problemske ili istraživačke nastave. Određene škole imaju iskustva s formuliranjem eTwinning projekata u okviru kojih onda prenose iskustva učenicima te na taj način učenici asistiraju nastavnicima i rade s novim tehnologijama. Kad je riječ o problemskoj nastavi, nastavnici mogu reinterpretirati klasične problemske zadatke koje koriste, a i općenito se može povećati njihova kreativnost u osmišljavanju problemske nastave potaknuta sudjelovanjem na mobilnosti. Nastavnici vide prednosti u većoj primjeni problemske nastave jer ona doprinosi većoj samostalnosti učenika u radu:

Učenici u zemlji koju sam posjetio tijekom Erasmus+ projekta nisu niti bolji niti „pametniji“ od naših učenika, međutim, imaju jednu ogromnu prednost – samostalnost. Njeguje se projektna nastava i istraživačko učenje, prakticira se timski rad i razvijaju se podjednako inženjerske, ali i prezentacijske vještine. Učenici više koriste izvore znanja s Interneta, a profesori se ne drže slijepo udžbenika. Naši učenici možda malo previše čekaju da im se sve servira „na tacni“, dok se učenici u zemlji obuhvaćenoj Erasmus+ projektom u kojem sam ja sudjelovao vole potruditi, ne boje se pogriješiti, a samim time su aktivnije uključeni u nastavni proces. Nakon takvog iskustva, svoje učenike pokušavam što više osamostaliti i potaknuti na istraživačko učenje.

Sudionik mobilnosti

Povećanje samostalnosti učenika nastavnici nastoje postići novim i većim brojem vježbi ili praktičnim radom, ali i novom organizacijom praktičnog dijela programa:

[Z]načajno sam povećala postotak vježbi na kojima učenici rade na projektima samostalno ili u timu, što se pokazalo jako dobrim za samostalnost učenika i usmjerenost na rješavanje problema. Kako u većini projekata učenici ne rade na istom programskom zadatku nego na varijacijama problema često moraju uložiti značajan trud i angažman kako bi došli do prihvatljivog rješenja.

Sudionik mobilnosti

S obzirom na to da različiti zadaci mogu motivirati učenike, neki su nastavnici počeli individualizirati vježbe i rad učenika, no to s njihove strane zahtijeva dulju pripremu. Takav pristup također može doprinijeti većoj samostalnosti i povećanju motivacije učenika. Tijekom usavršavanja nastavnici su mogli steći znanja koja su potom za potrebe nastave oblikovali u praktične i plastične primjere u objašnjenjima. U tu svrhu oni koriste primjere koje su vidjeli tijekom mobilnosti. Nastavnici koriste snimljene fotografije čime dodatno potiču interes učenika, a istaknuto je kako su ranije ovisili u većem dijelu o teorijskoj nastavi i internetskim sadržajima u obrađivanju određenih sadržaja, ali nakon mobilnosti, odnosno nakon što je sudionik kako kaže „vidio svojim očima“ može učenicima lakše predočiti određene dijelove sadržaja. Susret nastavnika s praksom pokazuje se vrlo važnim za poboljšanjem nastavnog procesa:

Osim novih pogleda i znanja koje sam stekla i prenijela djeci dobila sam novi pogled na rad, novu svježju perspektivu. Imala sam više praktičnih primjera za unijeti u nastavu, u rad s djecom na vježbama. Jako bitnim smatram da se iskustva svakodnevnog života trebaju prenijeti u nastavu, a pošto se svakodnevno ne bavim poljoprivredom nego nastavom u poljoprivrednoj školi, od velike mi je važnosti bilo svako novo iskustvo.

Sudionik mobilnosti

Dodatno, istaknuto je kako mobilnost samih ravnatelja može potaknuti nove ideje i motivaciju pri čemu oni postaju otvoreniji za nove prijedloge, ali i prate dojmove nastavnika i učenika koji se nakon mobilnosti vraćaju s novim idejama. Također, učenici koji su sudjelovali na mobilnosti mogu drugim učenicima prezentirati svoje iskustvo i nove načine rada čime mogu razviti interes kod onih koji nisu sudjelovali na mobilnosti.

Prepreke u prijenosu znanja

Uz sudionike koji su istaknuli kako nikakvih prepreka u prijenosu znanja nije bilo, postoje i sudionici mobilnosti koji su naišli na poteškoće u prijenosu znanja kolegama i implementaciji željenih znanja i vještina u rad s učenicima. Sudionici su istaknuli određene poteškoće vezane uz kapacitete i resurse škola, nedostatnu motivaciju i nezainteresiranost kako učenika tako i kolega te teškoće u prijenosu znanja zbog prijevoda stručne terminologije.

Kad je riječ o nedostatnim kapacitetima i resursima škole, nastavnici su naišli na prepreke vezane uz materijalna ograničenja i uvjete rada s učenicima. Primjerice, neke škole nisu dovoljno opremljene, nemaju dovoljno prostornih kapaciteta te je tehnologija kojom raspolažu i koju koriste za osposobljavanje učenika za rad zastarjela. U situaciji kada nemaju istovremeno svi učenici jednake potrebne uvjete za rad, a što uključuje strojeve i alate, oni moraju čekati na red kako bi vježbali, a što nije slučaj u ustanovi u kojoj su sudionici proveli razdoblje mobilnosti. U određenim slučajevima potrebna je i asistencija pomoćnika nastavniku kako bi se osigurali sigurni uvjeti za rad učenika u potencijalno opasnim uvjetima rada, no škole nemaju pomoćnika koji bi bio za to zadužen. Također, nastavnici su isticali kako je u prijenosu znanja i vještina učenicima prepreka i vrijeme, odnosno predviđena satnica. Vremenska ograničenja u radu s učenicima otežavaju postizanje željenih rezultata i ishoda te neki nastavnici smatraju kako je potreban veći broj sati struke kako bi se postigao adekvatan ishod. Neki nastavnici u tu svrhu prilagođavaju nastavu:

Naši učenici uglavnom uče kako šivati na industrijski način. Obrtnički način izrade odjevnih predmeta traži puno više uloženog vremena jer je uključeno više ručnog šivanja i dodanih ukrasa. Zbog ograničene satnice praktične nastave teško je odraditi sve operacije na obrtnički način pa sam u nastavi kombinirala ova dva načina izrade.

Dodatno, kao poteškoću nastavnici su istaknuli probleme koje proizlaze iz njihove prevelike opterećenosti po pitanju administracije, a što otežava adekvatnu implementaciju rezultata. Prisutno je i viđenje kako nastavnici u Hrvatskoj moraju bilježiti sve aktivnosti te kako je nastavni proces izrazito reguliran, dok u nekim drugim državama nije, što omogućava jednostavnije unaprjeđenje nastavnog procesa. Povezano s navedenim, nastavnicima je ponekad teže uskladiti ishode učenja i aktivnosti, jer je sustav obrazovanja u kojem su proveli razdoblje mobilnosti drugačiji.

Nedostatna motivacija i nezainteresiranost pojavljuje se uz nedostatak kapaciteta i resursa škole kao značajna prepreka koji otežava promjene. Premda postoje i vrlo pozitivna iskustva u poboljšanju nastavnog procesa i prihvaćanju novih metoda i znanja od strane učenika, odnosno postoji spremnost na promjene i drugačiji rad, postoje i negativna iskustva nastavnika. Određeni nastavnici imali su poteškoća u implementaciji zbog nedostatne motivacije i samostalnosti učenika. Navedeni nastavnici ističu kako se učenici ne žele aktivno uključiti u rad tijekom nastave, kako se teško snalaze u timskom radu te kako nisu skloni dodatnom angažmanu izvan učionice. S druge strane prisutne su i poteškoće s motivacijom kolega. Nastavnici u matičnoj školi nakon što im se prenesu informacije i znanja s mobilnosti mogu biti motivirani, ali njihov entuzijazam s vremenom opada čime se vraćaju na prethodnu razinu angažmana. Prema iskustvima korisnika s višegodišnjim iskustvom provođenja projekata, nastavnici s vremenom otvorenije pristupaju Erasmus+ projektima te pokazuju veći entuzijazam. Također, sudionici mogu naići na poteškoće koje se odnose na nezainteresiranost i nespremnost kolega i uprave na promjenu. U tom slučaju smatraju da se njihovi kolege odupiru bilo kakvoj inovaciji te da su nezainteresirani, a da neki nastavnici nisu spremni raditi više od onoga za što su zaduženi pri čemu odbijaju bilo kakve promjene i sudjelovanje u projektima. Isto vrijedi u nekim slučajevima za upravu, odnosno da ne postoji razumijevanje uprave u potrebama za promjenom. Premda neki nastavnici ne sudjeluju zbog nedostatne motivacije ili nezainteresiranosti, to jest njihovog stava prema takvom tipu aktivnosti, drugi zaposlenici mogu zbog osobnih okolnosti manje sudjelovati u projektnim aktivnostima, ali ipak mogu usvajati nova znanja od onih koji su bili na usavršavanju. Zbog osobnih životnih okolnosti zaposlenici mogu ne biti skloni aktivnijem sudjelovanju, primjerice roditelji s malom djecom nisu skloni na dva tjedna otići na mobilnost.

Neki sudionici imali su poteškoća u prijenosu znanja zbog prijevoda stručne terminologije. Određene termine koje su nastavnici naučili tijekom usavršavanja bilo im je teško prevesti, usprkos dobrom poznavanju jezika. Pritom nisu mogli odgovarajuće prijevode pronaći u rječnicima i stručnoj literaturi.

Zaključak

Posebno relevantni rezultati ovog istraživanja jesu detaljniji uvid u način pripreme planova usavršavanja i poteškoće na koje sudionici mobilnosti i škole nailaze prilikom njihove pripreme te način prijenosa znanja na kolektiv, ali i u rad s učenicima.

U radu je identificirano nekoliko pristupa škola i nastavnika u pripremi planova usavršavanja. Planovi usavršavanja mogu biti definirani samostalno od strane nastavnika, ali uz savjetovanje s projektnim koordinatorom kako bi se mobilnost uskladila s ciljevima projekta, oni mogu biti definirani na razini škole te u suradnji s drugim zaposlenicima škole kao i u suradnji s organizacijom koja obavlja ulogu posrednika te s partnerskom ustanovom ili organizacijom. Škole surađuju s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika kad se uz stručno usavršavanje nastavnika provodi i stručna praksa učenika, kada su škole neiskusne u provedbi projekata, kada nemaju dovoljno široku mrežu partnera ili partnera u određenoj državi te informacije o tome koje ustanove i organizacije bi im bile adekvatne za odlazak na mobilnost. Organizacije koje obavljaju ulogu posrednika ne pružaju sudionicima mobilnosti nepromjenjiv plan usavršavanja, već su moguće promjene i prilagodbe kako bi usavršavanje odgovaralo njihovim potrebama. Uz komercijalizaciju područja može se dogoditi pad u kvaliteti rada navedenih organizacija. Iskustva korisnika s organizacijama koje obavljaju ulogu posrednika mogu biti i pozitivna i negativna. Partnerske organizacije također imaju veliku ulogu u procesu pripreme planova usavršavanja, no i tu se za sudionike mogu pojaviti poteškoće kao što su ostvarivanje suradnje s adekvatnom partnerskom organizacijom i osiguravanje mogućnosti realizacije predloženih usavršavanja. Iz perspektive sudionika važno je postojanje reciprocnosti u odnosu kako bi se s drugom školom ostvarila kvalitetna suradnja.

Kad je riječ o usklađenosti usavršavanja zaposlenika s razvojnim ciljevima ustanove, u slučaju kad usavršavanje nije samo iskaz isključivo osobnih potreba i interesa, ono doprinosi različitim razvojnim ciljevima škole. Projekti mobilnosti i usavršavanja mogu se odvijati s ciljem poboljšanja nastavnog procesa, razvoja škole i razvoja škole kao centra izvrsnosti ili kompetencija, umrežavanja i suradnje, povećanja ugleda i vidljivosti te povezivanja i usklađivanja s gospodarstvom. Navedene stavke sudionici su isticali i kao posebno relevantne rezultate projekata. Također, s obzirom na to da Erasmus+ pruža širok spektar aktivnosti i mogućnosti za škole i zaposlenike, sudionici mogu pronaći usavršavanja koja su u skladu s njihovim profesionalnim i osobnim potrebama. U procesu se mogu pojaviti poteškoće kao što su vrijeme potrebno za pripremu adekvatnog plana usavršavanja, pronalazak partnera i opcija usavršavanja do toga da sudionici mogu imati loša iskustva pri čemu usavršavanje nije ispunilo njihova očekivanja.

U prijenosu znanja na kolektiv osobito se važnim istaknuo prijenos znanja na stručno vijeće (aktiv), odnosno nastavnike koji rade u istom odgojno-obrazovnom području. Na razini iznad škole, nastavnici su mogli prenijeti svoja znanja i na druge nastavnike u stručnim vijećima. Prenos znanja na nastavničko vijeće u pravilu je ograničeno na općenita saznanja i rezultate koji su korisni i zanimljivi svim nastavnicima, dok se posebni detalji dijele s drugim strukovnim nastavnicima u području koji onda i sami mogu unijeti promjene u način rada. Poteškoće u prijenosu znanja na kolektiv mogle su se pojaviti zbog nedostatne motivacije i zainteresiranosti kolega. U prijenosu stečenih znanja na učenike osobito su važne pozitivne promjene u nastavi i radu na predmetu za kojeg su nastavnici zaduženi, kao i osmišljavanje novog načina rada s učenicima. Nastavnici temeljem stečenog znanja i iskustva mijenjaju način rada u predmetu koje predaju, mijenjaju stručnu praksu i praktičnu nastavu. Nastavnici implementiraju određene promjene koje se odnose na korištenje novih pristupa i sadržaja, primjenjuju nove tehnologije s kojima su se upoznali tijekom usavršavanja, ali i stavljaju veći naglasak na problemsku i istraživačku nastavu kako bi motivirali učenike i razvili njihovu samostalnost. Nastavnici promjene implementiraju u odnosu na ograničenja kao

što su to materijalne, organizacijske i financijske mogućnosti škole, vremenska ograničenja te u skladu s procijenjenim interesima i sposobnostima učenika.

Pokazuje se kako priprema planova usavršavanja te implementacija promjena pri povratku, ovise o različitim faktorima i mogućnostima prilagodbe i škole i nastavnika. Iz perspektive sudionika mobilnosti naglašeni su pozitivni rezultati proizašli iz usavršavanja sudionika te provedbe projekata, ali i prepreke koje postoje u procesu od potrage za partnerima do mogućnosti promjena u nastavnom procesu i školi.

Dodatak 1. Upitnik/pitanja za intervju

Planovi usavršavanja osoblja: Slabosti, primjena nakon mobilnosti i osobni interes

Nastavnici imaju poteškoća u formulaciji planova usavršavanja pri čemu nije posve jasno zašto odabiru određeni tip aktivnosti za mobilnost te nije posve jasno na koji će način naučeno primijeniti u praksi, a također postoji diskrepancija između osobnih interesa nastavnika i onoga što bi možda bilo u cilju organizacije.

UVODNI TEKST

Odjel za koordinaciju i osiguranje kvalitete programa Erasmus+ pri Agenciji za mobilnost i programe EU provodi istraživanje s ciljem poboljšanja implementacije programa Erasmus+ u Hrvatskoj u okviru područja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

S obzirom na to da ste sudjelovali u Erasmus+ projektu mobilnosti u svojoj ustanovi, imate jedinstven uvid u način na koji se to iskustvo odrazilo na Vas, Vašu ustanovu i učenike. Vaša su nam mišljenja i iskustva izrazito važna te Vas ljubazno molimo da ispunite upitnik koji Vam šaljemo na poveznici. Molimo da na pitanja odgovarate cjelovito i informativno kako bismo dobili bolji uvid te da budete maksimalno iskreni.

Odjel za koordinaciju i osiguranje kvalitete programa Erasmus+ analizirat će pružene informacije te pripremiti izvještaj temeljen na odgovorima. Upitnik ispunjavate anonimno te se prilikom ispunjavanja ne traže Vaši osobni podaci.

Upitnik se sastoji od sedam pitanja otvorenog tipa.

U slučaju pitanja možete se obratiti na kontakt:

Đurđica Degač

e-mail: durdica.degac@mobilnost.hr;

tel.: +385 (0)1 500 5956

Molimo Vas da upitnik ispunite najkasnije do **12. studenoga 2019. godine**.

Unaprijed zahvaljujemo na Vašoj povratnoj informaciji.

PITANJA

1. Na koji ste način i u suradnji s kime formulirali svoje planove usavršavanja u projektu mobilnosti u okviru programa Erasmus+?
2. Jeste li prilikom pripreme svog plana usavršavanja razmotrili kako će se Vaša mobilnost uklopiti u razvojne ciljeve Vaše ustanove? Molimo opišite.
3. Odgovaraju li aktivnosti u sklopu programa Erasmus+ Vašim potrebama za usavršavanjem?
4. Kako ste svoja znanja i nove prakse stečene tijekom mobilnosti prenijeli u rad s djecom/učenicima?
5. Kako ste znanja stečena tijekom mobilnosti prenijeli na kolektiv?
6. Što biste izdvojili kao posebno relevantne rezultate proizašle iz Vašeg sudjelovanja u projektu mobilnosti? Ako je moguće, molimo navedite i konkretne primjere.
7. Jeste li naišli na određene prepreke prilikom prijenosa stečenih znanja na kolektiv ili u svoj rad s učenicima? Ako jeste, molimo opišite koje su to prepreke bile.